

45
STRÖMMA
hembygdsförening
1991

BESKRIVNING TILL KARTAN SE SID: 18

NR 45 JUNI 1991.

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER 1991 - 1992.

ARNE RÅBERG, RIPv. 17	ordf.	401 80
HASSE BJÖRNEMFELDT, OLIVEHILL	v.ordf.	401 87
STIG GRÖNDAHL, ALROTSV. 2	kassör	400 80
KERSTIN SJÖDAHL, VÄMFJÄRDEN	sekreterare	407 68
ANN-SOFI VIDMARK, STRÖMMADALSV.7	ledamot	413 34
SIGVARD LÖNNQUIST, FÅGELBROV. 1	hed.-ledamot	401 45
Monica Ohlsson	suppleent	405 57
Britt-Marie Lantz	"	406 15
Madeleine Paulsen	"	407 70
Anniko + Torbjörn Lillienwall	"	405 21
Hasse Lindström	revisor	405 52
Rolf Rådberg	"	407 61
Ulle Jonsson	suppleent	405 52
Edgar Pettersson	valberedn.	412 74
Bengt Berg	"	404 41

Medlemsavgiften för vuxen 50 kr. per år
Barn och ungdom under 15 år betalar 5:- kr. per år.

POSTGIRO: 98 57 43 - 4.
STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING.

Författarna är själva ansvariga för det skrivna.
Plocka gärna material ur tidningen, men var snäll ange källan.

Material till tidningen sändes till:
Gudrun Gröndahl, Alrotavägen 2, 139 00 Värmdö.
Telefon 0766 - 400 80.

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Nu har det gått en till vecka
 årsmötet och det har firats
 valborg, det avslöpt lika lungt
 och städat som vanligt med en
 brasa samt försäljning av korv,
 läsk, popkorn och kaffe, kvällen
 avslutades med ett fyrverkeri.

Men vi hade inte kunnat fira
 valborg om inte några av våra
 ungdomar hade ställt upp så bra.

Ett stort tack till Henrik och
 Anna samt Viola som hjälpte till
 hela kvällen och även ett stort
 tack till alla andra som hjälpte
 till.

Nu ser vi fram emot STRÖMMADAGEN
 uppe i stockstugan.

Trevlig sommar

Arne Rådberg

MUSEET HÄLLES ÖPPET EFTER ÖVERENS-
 KOMMELSE PER TELEFON MED SIGVARD
 LÖNNQUIST 401 45.

SAMLINGSLOKALEN BOKAS HOS KASSÖREN
 STIG GRÖNDAHL TELEFON 400 80.

PROTOKOLL FÖRT VID STRÖMMA HEMBYGDS-
FÖRENINGENS ÅRSMÖTE DEN 6 APRIL KLOCKAN
1800 I STOCKSTUGAN.

1. Arne Rådberg hälsade alla välkomna och öppnade mötet.
2. Till ordförande för mötet valdes Arne Rådberg samt till sekreterare Britt-Marie Ohlsson.
3. Årsmötet befanns vara utlyst i stadgeenlig ordning.
4. Till justeringsmän valdes Stig Gröndahl och Jan-Ove Tannsjö.
5. Ordförande konstaterade att alla närvarande läst verksamhetsberättelsen.
6. Revisorernas berättelse föredrags av ordf., godkändes och lades till handlingarna.
7. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna året.
8. Till ordförande för kommande år omvaldes Arne Rådberg.
9. Till ordinarie styrelseledamöter på 2 år, nyvaldes Kerstin Sjödahl samt omvaldes Stig Gröndahl.
Till suppleant nyvaldes Britt-Marie Lantz, samt omvaldes Monica Ohlsson, båda på 2 år.
10. Till revisorer nyvaldes Rolf Rådberg samt omvaldes Hans Lindström. Till suppleant omvaldes Ulla Jonsson.
11. I valberedningen omvaldes Edgar Pettersson och Bengt Berg.

12. Styrelsen fick i uppdrag att försöka få fram en festkommitté. Endast Viola Karlsson erbjöd sitt intresse på årsmötet.
13. Årsmötet beslöt att medlemsavgiften för 1992 skall höjas till 60:- kr för vuxna och 10 kr. för barn.
14. Inga motioner hade inkommit.
15. På övriga frågor redogjorde Kerstin Sjödahl för arbetet med Värmdö mansdräkt. Kerstin meddelade att dräktgruppen under vecka 15 kommer att presentera dokumentationen för Stockholms läns hemslöjd. Deras önskan är att sedan få överlämna originalmönster och originaldokumentationen till Strömma hembygdsförening. Dräktgruppen vill att detta skall finnas bevarat för framtiden och skall finnas med i nästa årsredovisning. Upphovsrätten behålles av dräktgruppen.
16. Ordförande avslutade mötet och tackade för det gångna året.

Vid protokollet: Britt-Marie Ohlsson

Justeras: Stig Gröndahl Jan-Ove Tannsjö

ooooOoooo

Efter konstituerande möte, blev styrelsens sammansättning följande:

Arne Rådberg, ordf.
 Hasse Björkenfeldt, v. ordf.
 Kerstin Sjödahl, sekreterare
 Stig Gröndahl, kassör
 Ann-Sofi Widmark, ledamot.

Å R S M Ö T E T .

Årsmötet hölls som vanligt i Stockstugan. Den 6 april samlades vi för möte. En timme senare var det avklarat och då satte vi oss till bords för att äta oxjärpar + ris med kaffe och kaka efter som undertecknad lagat till. Viola och jag hjälptes sen åt att se till att alla fick vad de önskade. Efteråt fick vi helt oväntat fin hjälp av Lars Ek med all disken. Tack för det.

Bara maten kommer på bordet och drickan i glasen kommer pratet igång. Då känns det bra. Vi behöver träffas så här ibland. Bara för att prata. Strunt samma vad man pratar om. Men man får chansen att lyssna till varandra. Till vardags är de flesta bilburna och svischar iväg på morgonen och kommer hem på kvällen, utan att kanske möta närmsta gran- nen på flera veckor ibland.

Alla är vi så upptagna och har så bråttom. Varför? Har tiden krympt?

Guðrun

S Y R E N T I D .

Visst fanns det syrener här hemma vid?

Det var alldeles nyss de kom.

Hade Du tid?

Såg Du dem?

STRÖMMA HIT OCH LEK.

Under vintern och våren har Strömmas "hommamammor" med barn träffats på kanaltomten. Den korta tid då det fanns snö åktes det pulka. (de tappra som vågade sig ut när det var som mest snö). Sen hade vi en arbetsdag i april, där popporna satte den uppfräschade rutschbanan på plats och mammorna monterade två "campingbänkar". Rutschkanan har skänkts av familjen Schoberg. Bänkar och bord är inköpta av "Strömma hit och lek" från Rensåtra AB som sen skänkt dem till Hembygdsföreningen. Efter flera timmars flitigt arbete väntade grillad korv med bröd som smakade mums. Några helger senare ställde några familjer upp och klippte fotbollsplanen på Kanaltomten. Småttingarna invigde den med förtjusning måndagen efter. Nu väntar bara en utflykt till Nyckelviken och sen avslutas terminen. Men vi kommer nog att ses på Kanaltomten även i sommar.

Fortfarande gäller följande: lekplatsen på Kanaltomten är till för de som bor i Strömma och som är medlemmar i Hembygdsföreningen. "Strömma hit och lek" riktar sig enbart till de som bor innanför Strömma-skytlarna.

Tack än en gång familjen Schoberg för rutschkanan!

Ann-Sofi

PRESENTHÖRNAN ÖPPNAS OM DU SÅ
ÖNSKAR. GUDRUN 400 80 ELLER NÅGON
I STYRELSEN HJÄLPER DIG.

V Ä L K O M M E N !

.....

K O K B O K
för husmödrar.

af
Gustafwa Björklund.

Så lyder rubriken på en kokbok tryckt 1875. Den har tillhört Herbert Bergskjöld's mor. Britt-Marie har fått låna den och slagit några kopior på gamla recept, som jag sen har försökt att översätta till modernare språk. Vad det gäller texten så mötte det inga problem. Men så ville jag vara ambitiös och försöka översätta de gamla måtten. Och det blev värre. Owen Jansson fina måttordbok räckte inte till riktigt. Men jag förlitar mig på den duktiga läsekretsen, att de kommer till min hjälp.

På följande sidor kommer du att hitta både det gamla trycket och det som jag renskrivit.

Gamla mått som förekommer i texten är:

ett kvarter över tapphållet = $1/4$ aln = 14,8 cm
en fjärdingsså = bör rymma 12 kannor = 31,4 lit.
strömmingshalftunna = gissar att den höll
 $73,1/4$ liter. Vet någon bättre?

Det här med tunnors mått har växlat mellan olika tider, olika orter och beroende på innehållet.

4 kannor = 10,5 liter.

$1/2$ stop = 6,5 dl.

Men vad i jösse namn är 25 k*stum? Sålde salt i kvart-tumsbitar eller vad? Hjälp den okunnige.

Gudrun

Att koka Såpa af Löttben.

Först lägges läppar och trån i kora på botten af en flat tina, så att det står ett quarter öfver taubålet, och derpå bredes halva, samt på halmen en grof gles wål. Der-
 efter tages en tunn god björkaska, hvarstef hälften lägges i en pannmurkittel med ijdwatten (ej salt) att upplösa; men röres derunder flitigt. Sedan öses askan från kittelbotten med en skopa, som bör hvarva långt fast. Askan bredes ut i tinan på ofwännämnde sidan och den andra hälften af askan blandas med en kall samt bredes hvarstals med den förta i tinan. Sedan öses derpå af det tunna, som är i kitteln, och mera watten kokas samt slås derupå. Sedan tappas det undan, och om det är en fjerdingsid, kall, så kokas det upp och slås på askan; tappas slås i tinan tills det tjunat. Derpå tappas det åter i isen, som då bör vara full och kokas om för andra gången, slås på askan och förenas för tredje gången. Då bör luten vara så stark att ett strift ägg stöter derpå. Afwen om man doppas en fjäder uti och den löper an, så är luten stark; men håller den ej desto prof, så kokas den ännu en gång och kokas genom askan. När då luten är klar, ställes den på elden i en stor jerngröta med så mycket mergben, som deri kan så ram. (Desse löttben böra förwaras på ett trott och rent ställe tills såpofruingen för-
 tages.) När de nu koka med luten, bör man alltid röra deruti och ofta att den ej kokar öfwer samt spåda oomofkast med swagare lut, som hämtas från tinan; hvarstef askan i denna bör pågjutas med tillräckligt kott watten, så att tillgång finnes till spåding. Benen böra koka minst 12 timmar under flitig omrörning, och då äro de mest smälta samt ligga som grus wid botten. När såpan blir som en stof wälling, spådes jemt med swagare lut, som tunnit af askan. För att försöka den styrer man något deraf på ett rent flåde och gnuggar det i watten. Löddrar det sig och flådet blir rent, så är såpan färdig; i annat fall får den koka ännu längre under jemt spåding med luten. Då den är färdig, upplöses den i ett starkt löst (dettill påskar en strömmings-
 halftunn). — Obs! att kugurjet får sjunka först i grötan, innan såpan öses upp. Sedan såpan är afhäld, slås vidare af den swaga luten på gruset och emröres detta wål; hvar-
 efter, sedan gruset åter lagt sig till botten, det tunna af-
 hålles och slås till såpan, som sedan arbetas en stund, så att den blifwer jemt, hvarstef den ställes att förwaras.

Att loka smäl.

När luten är loft på fält i No 1211 är beströvet och hållet det prof, som i samma No är uppgett, fättes en jerngryta på elden med 4 kanner af den stora luten tillika med 5 halfpund talg. Detta får loka i 12 timmar eller mera och omröres samt påspådes beständigt under kokningen. Grytan bör vara så stor, att det är fullkomligt festrut; ty emedan det pöjer, får man naga ofta att det ej lokar öfver. Efter denna tids förlopp bör luten vara tjock som en tunn gröt, och då jattas den med ett halfstey (25 l.-tum) salt; då får det sig och ser ut som en ystning ofwanpå; men luten är klar inunder. Derefter ställes den att falla och tagas upp samt lägges i watten; om den då flyter och kännes hård, är den bra; men är den flät och lös, lagar man en liten bit och smälter i en panna med swagare lut och saltar den lite. Påfver detta bra, smältes alltsammans på detta fält och jattas.

Annons plockad ur:

HVAR 8 DAG

Illustrerad Magasin 30 Aug. 1908

Lagermans Tvättpulver "Tomten".

garanteras att absolut ej innehålla några som häftigt förgämliga ämnen.

Alla yrkesvårterkor, som preferera Lagermans Tvättpulver "Tomten", förorda det, emär det ej angriper händerna, men dock äger förmåga att göra kläderna bländande hvita.

ATT KOKA SÅPA AF KÖTTBEN.

Först lägges käppar och trän i kors på botten af en flat tina, så att det står ett qvarter öfwer tapphållet, och derpå bredes halm, samt på halmen en grof gles wäf. Derefter tages en tunna god björkaska, hwarefter hälften lägges i en pannmurskittel med sjöwatten (ej salt) att uppkoka; men röres därunder flitigt. Sedan öses askan från kittelbotten med en skopa, som bör hafwa långt skaft. Askan bredes ut i tinan på ofwannämnde silduk och den andra hälften af askan blandas med en kalk samt bredes hwarfvals med den förra i tinan. Sedan öses derpå af det tunna, som är i kitteln, och mera watten kokas samt slås deruppå. Sedan tappas det undan, och om det är en fjerdingsså, full, så kokas det upp och slås på askan; tappan slås i tinan tills det sjunkit. Derpå tappas det åter i såen, som då bör wara full och kokas om för andra gången, slås på askan och förnyas för tredje gången. Då bör luten wara så stark att ett friskt ägg flyter derpå. Äfwen om man doppar en fjäder uti och den löper an, så är luten stark; men håller den ej des- sa prof, så kokas den ännu en gång och lakas genom askan. När då luten är klar, ställes den på elden i en jerngryta med så mycket mergben, som det kan få rum. (Dessa köttben böra förwaras på ett torrt och rent ställe tills såpkokningen företages.) När de nu koka med luten, bör man alltid röra deruti och akta att den ej kokar öfwer samt spåda esomoftast med swagare lut, som hämtas från tinan; hwarföre askan i denna bör pågjutas med tillräckligt kokt watten, så att tillgång finnes till spädning. Benen böra koka minst 12 timmar under flitig omrörning, och då äro de mest smälta samt ligga som grus wid botten. När såpan blir som en skock wälling, spådes jemt med swagare lut, som runnit af askan. För att försöka den stryker man något deraf på ett orent kläde och gnuggar det i watten. Löddrar det sig och klädet blir rent, så är såpan färdig; i

annat fall får den koka ännu längre under jämn spädning med luten. Då den är färdig, upplöses den i ett starkt kärl (dertill passar en strömmings-halftunna). - Obs. att bengruset får sjunka först i grytan, innan såpan öses upp. Sedan såpan är afhälld, slås vidare af den swaga luten på gruset och omröres detta väl; hwarefter, sedan gruset åter lagt sig till botten, det tunna afhälles och slås till såpan, som sedan arbetas en stund, så att den blifwer jemn, hwarefter den ställes att förwaras.

ATT KOKA TWÄL.

När luten är kokt på sätt i N:o 1211 är beskriwet och hållit det prof, som i samma N:o är uppgifwet, sättes en jerngryta på elden med 4 kannor af den starka luten tillika med 5 skålpund talg. Detta får sakta koka i 12 timmar eller mera och omröres samt påspädes beständigt under kokningen. Grytan bör vara stor, att det är fullkomligt kokrum; ty emedan det pöser, får man noga akta att det ej kokar öfwer. Efter denna tids förlopp bör luten vara tjock som en tunn gröt, och då saltas den med ett halfstop (25 k.=tum) salt; då skär det sig och ser ut som en ystning ofwanpå; men luten är klar inunder. Derefter ställes den att kallna och tages upp samt lägges i watten; om den då flyter och kännes hård, är den bra; men är den skör och lös, tager man en liten bit och smälter i en panna med swagare lut och saltar den litet. Blifwer detta bra, smältes alltsammans på detta sätt och saltas.

G Ä V O R

TAGE ROTBRING har skänkt

1 st långrevslåda för 100 krok
tillverkad av gårds-snickare
Axel Lönnquist. Skänkt som
gåva till skogvaktare Arvid
Lenell, Sjöskvalpet, Tro-
ligen på 1920-talet.

1 st gravlykta för 2 ljus, till-
verkad av byggmästare Sven
Pettersson, Strömma 1922.

Så här skriver Tage i ett brev till
Sigvard:

Hej Sigvard!

Här kommer några uppgifter till den
gravlykta du fick till museet. Lyktan
är gjord av byggmästare Sven Petter-
sson, Strömma, i början av 1920-
talet, att användas på hans föräldrars
familjegrav på Värmdö kyrkogård. För-
äldrarna voro Carl August Pettersson,
arrendator av Torsby gård och Katarina
Karolina född Olsson.

Ja, så är Strömmatiden förbi för
Solveig och mig. Det känns lite
konstigt, kanske speciellt nu i vår.
Men vi håller kontakten genom
hembygdsföreningen

Hälsningar
Solveig och Tage

(Familjen har sålt sin fastighet,
Strömma 2:6 nyligen.) red. anm.

SVEA HÄGGBLAD, Vreten, har skänkt oxok, våg, ostkar m.m.

MAJ-BRITT SUNDGREN har skänkt dockvagn tavlor, div. böcker m.m.

KJERSTIN SOHLBERG, V. Skägga, har skänkt en tavla, föreställande Didriksdals gamla dass. se särskild artikel.

BERTIL ANDERSSON, Bergvik, har skänkt kardstol, vävredskap m.m.

ERIK OCH DAGMAR OHLSSONS arvingar har skänkt diverse ting.

STIG LÖFSTRAND har skänkt en ny och fin telefonapparat till Stockstugans kök.

TACK ALLESAMMANS FÖR DE FINA
GÅVORNA.

E N T A V L A B E R Ä T T A R .

Ortens historia ligger alltid och snurrar i bakhuvudet på en hembygdare. Där finns massor av frågor som pockar på svar. Ibland kommer svaret från det mest oväntade håll. Som nu. En tavla blir skänkt av Kjerstin Sohlberg. Den föreställer, citat: "Avträdeshus vid Didriksdal vid Våmfjärden å Fågelbrolandet å Värmdön. Målat omkring 1900 av Mag.-sekr. Otto Salmonson".

Hur ser då detta dass ut? jo, det visar sig vara en av de "ryssbodrar" som det står två st. av vid Didriksdal. Dessa två små hus kallas "ryssbodrar", därför att det går en sägen att ryssar bodde i dem under rysshärjningarna 1719. Kruxet var ju bara att Didriksdal inte fanns då, bara en stor skog. Men vi har hela tiden undrat över den historien. Om bodarna möjligen kunde ha flyttats från det närliggande Hesselmarå.

Didriksdal byggdes upp 1799-1800. Uppgifter som stöder detta hittar man i kyrkböckerna. Det var dåtidens ägare till Fågelbro Majoren Svante Didrik Silfwerberg som lät bygga och sedan bosatte sig på gården. Även hans syster Ankefru Eleonora Müller f. Silfwerberg bodde där.

Nu hoppas vi bara att de nuvarande ägarna, syskonen Hållerstam, inte blir ledsna att verkligheten avslöjats. För visst är det väl mer rejält med ett hederligt timrat sekelskiftedass, som dessutom har upphöjts till konstverk på väggen, än sägenomspunna ryssbodrar? Det tycker i alla fall

Guðrun

ooooo000ooooo

STRÖMMA DAGEN

SÖNDAGEN DEN 23 JUNI

KLOCKAN 1100 - 1500

PLATS: STOCKSTUGAN

Vi startar kl. 1100 med att hälsa Värmdö Kyrka välkommen till friluftsgudstjänst.

Komminister Eva-Britt LÖF kommer att leda den.

Dräktgruppen som arbetat fram Värmdö mansdräkt, kommer att överlämna originalhandlingarna till Strömma hembygdsförening Ett förtroende som vi tar emot med med största glädje och stolthet.

Kaffeservering lotter
försäljning

DURSPELARNA SPELAR SIN GLADA
MUSIK.

V Ä L K O M M E N I

SOMMAR- MARKNAD

STRÖMMA KANAL

den 3 aug. kl. 1000 - 1400

KAFFE

LOTTER

FÖRSÄLJNING

DURSPELARNA

VÄLKOMMEN!

BESKRIVANDE TEXT TILL OMSLAGET.

När du går efter strandkanten, stöter du ofta på samlingar av sten. Det troliga är, att det är ett gammalt notvarpställe som du då har framför dig. Vid intervju med Erik Boström, Norrvik, f.d. yrkesfiskare sen 3 generationer, har jag försökt att lokalisera var dessa ställen legat inom Strömma-området, och vad de har kallats. Han har hjälpt mig att på ett sjökort försöka pricka in varpen. Jag garderar mig för eventuella fel. Dem får jag i så fall försöka rätta till senare.

Vi börjar vid Norrviks brygga och går öster ut

- 1 Augustisäl
- 2 Skithuspasset
- 3 Koleraviken
- 4 L:a Stensedesvarpet
- 5 Tjyvdalen
- 6 Gullviken väster om
- 7 Gullviken österom
- 8 Flatberget
- 9 Farfarsvarpet
- 10 + 11 hade inget namn. De kallades olika vid olika tillfällen. Där drogs även vinternot.

I Fårviken fanns mycket vass. Där lades det nät tvärs över för gädda. Sten hängdes efter båten för att bråka och sätta fart på gäddorna. Fick ett omkring 1940, straxt före jul, ca 300 kg gädda där. Utanför viken lades ryssja. Fisket där tog slut i och med att bebyggelsen ökade.

Sen går vi över till Breviks-sidan. Där finner du:

- 12 Brevik
- 13 Klippan, Brevik

Man drog upp till 4 varp på en natt. Till ett storvarp var man 4 man. Ett litet varp klarade 2 personer. Vartefter båttrafiken ökade minskades noten i storlek. Tidigare var den så djup att den gick så gott som ända ner i botten, men nu kortades den av på djupet. Då kunde också 2 personer klara av att dra den.

- 14 Liten klippa vid Vedudden
- 15 Sandudden
- 16 Dalholmen

Nu går vi tillbaka till Norrvik och går väster ut. Där har vi:

- 17 Bukten vid syster Elsas brygga
- 18 Björkvarpet
- 19 Östergården.

Dessa 3 varp ligger alldeles intill varandra. Östergården har byggt en brygga på Björkvarpet. Här fångades ca 3000 kg strömming pingstafton 1942.

- 20 Strömmaviken
 - 21 Strömmaviken
 - 22 Gränsen Fågelbro-Västergårdsudd
 - 23 Hästhagsudd snett söderut
- Där var det grunt och där fångades abborrar.

Lite längre in i viken drog man strömmingsnot för att fånga betesfisk.

- 24 Nisse Vinbergs gryna. (Nisse var fiskärdräng hos Eriks far). Där fick de en höst ca 3.000 kg braxen. De var då tvungna att bygga en stor sump. Sen sålde de braxen från oktober till mars.

25 Lillströmsuddén. 2 varpställen. De drog bara där ibland. Hade de tur kunde de få sik där.

Förr sattes saxar på Norrviken vintertid. Saxar var tillåtna till omkring 30-talet. Sen användes patentsaxar.

Folktrö.

.....
Man skulle lägga en silverslant + en kopparslant under masten när båten byggdes. Man skulle även läsa en ramga, men det gjorde inte Erik. Han kommer ej ihåg vad som lästes.

Man skulle också offra silver till sjöns makter för att få tur.

Kvinnfolk, som inte hörde till familjen och präster skulle man helst undvika att ta med ombord för det var inte bra. Däremot de egna fruntimren var ju bra att ha till hands som hjälpreda.

Man skulle inte kliva över fiskeredskapen, i varje fall inte på dom. Det betydde otur.

Man skulle styra ut båten medsols för att inte äventyra fiskelyckan.

Namn på fisk och fångst.

.....
Kottillar = små abborrar
Skapliga = mellanstora
Hymplingar = stora abborrar.
Klabbströmming = fet sommarströmming
som ätit småräkor så de hade blivit röda inuti.
Lustorsk = de var bara ett stort huvud med små kropp och hade mask i levern.

Flickorna = de första strömmingarhä som simmade fram i noten. De simmade framåt och såg pigga och nyfikna ut. Så då sa man: "Titta, nu kommer flickorna".

Namn på redskap.

.....

Flyte = flöte

Sjunke = sänke

Lätte = vakare till skötarna.

Skötar sa man om näten ner till Småland.

Sillagarn sa man söder om.

Hötter = blåstång.

Djur.

.....

Utter fanns kvar på flera ställen in på 40-talet. Bland annat i stenkistan vid Augustendals brygga och vid Vinbergs gryna.

Tumlare och säl följde strömmingen in i Brevikssundet på 30-talet. Sen blev det bebyggt runt om och då försvann de.

Ja, det här är bara en del av allt trevligt Erik har berättat vid olika tillfällen. Jag hoppas få återkomma med mer i något kommande nummer av tidskriften.

Gudrun

000000000000

STOCKHOLMS LÄNS HEMBYGDSPÖRBUNDS
PROGRAM

för andra halvåret 1991.

Vill Du vara med på något, anmäl Dig direkt till förbundet. Box 301 93, 104 25 Stockholm. telefon 08-618 88 80. Tala om att Du tillhör Strömma hembygdsförening.

Höstutflykt i Haninge

Söderörn är en rik kulturbygd, på en enda dag hinner man ju se mycket av den så vi koncentrerar årets höstutflykt till en kommun, Haninge. Ju te heller här hinner vi se allt men ett urval av fornlämnningar, kyrkor, slott och herresäten samt gammal bebyggelse skall vi hinna med. Vår ciceron blir Ingger Hejlskjöld som är mycket kunnig i Haninges historia och har lång erfarenhet av guidning, se Ledungen nr 1/91. Som vanligt arrangerar vi utflykten på enklast tänkbara sätt vilken innebär att deltagarna tar med sig matsäck till kaffe och lunchraster.

Tid: 9.00 — 17.00 22 sept.

Plats: Utflykten utgår från Stockholms Central, Klarabergsviadukten, möjlighet att ansluta i Handen kommer också att finnas.

Kostnad: 150 kr

Anmälan: Till Stockholms läns hembygdspörbund senast 9 september.

Länskonferensen

Temå: Hembygdsvorskning

Årets Länskonferens ägnas åt hembygdsvorskning och vi vill framför allt ta upp frågor som samarbete mellan yrkesforskare och amatörer som i andra län kommit mycket långt. Vi vill presentera nytt material och metoder och givetvis diskutera med varandra och informera om vad som pågår i länet. För denna konferens kommer en separat inbjudan att skickas ut till medlemsföreningarna och vill du ha detta privat anmäl detta på blanketten.

Tid: 9.30 — 16.00 5 okt.

Plats: Stockholm, närmare uppgifter meddelas i bekräftelse.

Kostnad: 200 kr i vilket ingår lunch och förmiddagskaffe.

Anmälan: Till Stockholms läns hembygdspörbund senast 23 september.

Studiebesök på Krigsarkivet

Är du intresserad av gamla militärtorp eller har du soldater eller båtsmän i släkten du vill veta mer om. Krigsarkivet är då den lämpliga inkörsporten. Vi får bekanta oss med arkivets material och får av arkivarie Lars Eriksson veta hur man forskar där.

Tid: Kl 14.00 eller 18.00 27 nov.

Plats: Krigsarkivet, Banérgatan 64, Stockholm

Kostnad: 30 kr per person

Anmälan: Senast 18 november

Hemma i stan 12-13 okt.

En konferens om staden och tätorten som hembygd i samarbete med Göteborgs hembygdsförbund och Riksförbundet för Hembygdsvård. Konferensen skall belysa vad som är speciellt för staden som hembygd och hur hembygdsvården arbetar i tätortsområdena. En stadsrundtur i Göteborg med spårvagn ingår också samt kvällsunderhållning.

Tid: 11.30 dag 1 — 13.00 dag 2.

Plats: Göteborg, Scandic hotell

Kostnad: Ca 1.100 kr inklusive mat och logi.

Anmälan: Till Stockholms läns hembygdsförbund senast 16 september.

Datorn i hembygdsarbetet

Persondatorn blir ett allt viktigare arbetsredskap i dagens samhälle. Även i föreningslivet kommer den i bruk mer och mer. Ofta får föreningarna möjlighet att nyttja styrelsemedlemmars datorer hemma eller på jobbet, men flera föreningar har nu köpt egna datorer. Datorerna används för medlemsregistret, bokföring, tidskriftsproduktion mm. Den kan också användas för att hålla ordning på föreningens arkiv, bibliotek, foto- och föremålssamling. Allt detta vill vi ta upp på en veckoslutskurs i samarbete med grannförbunden i Södermanland, Uppland, Västmanland och Östergötland. Den riktar sig till dig som kan hantera en dator och som vill veta lite om hur den kan användas i hembygdsarbetet.

Tid: 9.00 dag 1 — 16.00 dag 2 **9-10 nov**

Plats: Sönga-Säby Folkhögskola.

Kostnad: Ca 400 kr + eventuella logikostnader. I avgiften ingår lunch och kaffe.

Anmälan: Till Stockholms läns hembygdsförbund senast 28 oktober.

Hembygdsgårdens textilier

Kläder och andra textilier hör till de svåraste föremålen att få hand om i museer och hembygdsgårdar. Förvaringen ställer speciella krav och vård och kötsvering är oftast mycket intrikat, så svår att insatser bara bör göras av textilkonservatorer. Inte ens märkningen för katalogisering görs på samma sätt som andra föremål. Alla dessa problem skall vi ta upp i en veckoslutskurs som kommer att vara mycket praktiskt inriktad. Kursledare blir hemdöjdskonsulent Eva Andersson och antikvarie Margaretha Ridderstedt på Statens historiska museum samt Kjell Nilsson.

Tid: 9.00 dag 1 — 16.00 dag 2 **26-27 okt**

Plats: Centralt i länet, närmare bestämt efter meddelas anmälda deltagare.

Kostnad: 400 kr inklusive lunch och kaffe.

Anmälan: Till Stockholms läns hembygdsförbund senast 14 oktober.

Studiebesök på Riksantikvarieämbetet

På Riksantikvarieämbetet finns två arkiv som det är viktigt att känna till som hembygdsvårdare. Fornminnesinventeringens material finns samlat i ett arkiv där man på kartor och i inventeringsböcker kan se precis vad som finns registrerat i den egna bygden. Antikvarisk Topografiska Arkivet, ATA, är en guldgruva för den som letar efter äldre uppgifter om sin bygd eller för den som vill se vad arkeologerna utforskat under årens lopp. Här finns också lantmäterikartornas som gäller länet i kopia på mikrofilm.

Tid: Kl 14.00 eller 18.00 **20 nov.**

Plats: Riksantikvarieämbetet, Storgatan 41, Stockholm

Kostnad: 30 kr per person

Anmälan: Senast 11 november

Flaggskeppet i Sveriges första örlogsflotta är lokaliserat i Nämndöfjärden

Lavering av Jacob Hägg 1800-talet föreställande utdräpiskt skepp från början av 1500-talet.

För att kunna befria Stockholm från danskarna köpte Gustav Vasa år 1522 ett antal bestyckade fartyg från Lübeck och satte sig därmed i dräpelig guld. Transaktionen betecknas som Kungliga Svenska Flottans födelsedag. Kungen framhävde flottans insats för segern över "Kristian Tyrann" och därmed rikets enande genom att föra kapitulationsförhandlingarna i kajutan på flottans flaggskepp "Lybska Svan", som låg för ankar vid slottet. Att Stockholm blev Sveriges huvudstad bekräftades den 17 juni 1523 i ett brev, som är en dyrgrip i Stadsarkivet givet och skrivet på Wärskepp Svanen". Den 23 juni kunde sedan kungen rida in i Stockholm.

På resa från Kalmar slott till Stockholm år 1525 går den tungt lastade Svanen på grund mellan Dalarö och Djarhamn och sjunker på 25 fannars djup. Nu, 465 år efteråt, har dykbolaget Octopus Dyk AB, efter många års vetenskaplig forskning, funnit vraket som man på säkra grunder tror är Svanen, i närheten av Franska Stegarna i Nämndöfjärden i Värmdö kommun. Där ligger hon på 40-50 meters djup på en klippfylla. Länsstyrelsen bedömer att vraket har ett utomordentligt högt vetenskapligt värde och har beslutat om dyknings- och ankeringsförbud. En arbetsgrupp har nyligen bildats med representanter från Octopus Dyk AB, Sjöhistoriska Museet, Stockholms Universitet, Tekniska Högskolan och Riksantikvarieämbetet som observatör.

Gruppen har till uppgift att lösa de ekonomiska, tekniska och administrativa problemen kring den framtida bärgningen, berättar informationschef Stig Sandström hos Svanengruppen.

Vilken turistattraktion Svanen kan bli i Värmdö! Bilder av skeppet och föremål kan t ex visas på utställningar i Keramik Centrum i Gustavsberg. Tyska turister kan lockas hit. Sverige hade mycket att göra med handelsförbundet Hansan, med Lübeck i spetsen, under medeltiden. Varför inte låta Lübeck bli Värmdös nya vänort? Arkeologiska forskargrupper skulle kunna få stort utbyte.

Värmdö måste gripa chansen nu när världens äldsta skepp är funnet i vår kommun. Nu har nybildade VärmdöTurism ekonomisk förening fått en jätteuppgift. Ta tag i Nämndöfjärden - "Svansjön"!

Digrid

Två herrar från Värmdö har i år utsetts till:

Mottagare av förbundets hedersdiplöm 1991

Lennart Backman är verksam på Värmdö där han varit riksantikvariens ombud och fortfarande är synnerligen verksam som hembygdsforskare mm. Backman var under sitt yrkesverksamma liv anställd vid Gustavsbergs fabriker där han gjort en betydande insats för att bevara äldre handlingar och föremål från fabriken tidigare år.

Backman har byggt upp en imponerande samling på närmare 100 pärmar med fakta om och fotografier av människor, gårdar och händelser på Värmdö. Bakom denna insamling ligger en betydande dokumentations- och forskningsinsats.

Backman har dessutom beredvilligt delat med sig av sina kunskaper om Värmdö bla i sitt engagemang i styrelsen för Värmdö Skeppslags fornminnesförening där han nu är vice ordförande.

Vi ger dem en stor applåd för deras fina arbete.

Men vi får inte glömma att: Bakom varje stor man står en stark kvinna.

Vi ger även henne en STOR applåd.

Sven Arvenäs är medlem av Föreningen Skärgårdsmuseet i Slävsnäs. När föreningen 1972 fick sin första utställningslokal i Slävsnäs hade just Sven Arvenäs pensionerats som sjökapten och som granne med museet kom han att engagera sig i dess verksamhet och hans kunskaper om sjöfart har varit mycket värdefulla för föreningen. Han har bla skrivit flera artiklar i föreningens tidskrift Skärgård om sin tid på ros-lagskutän CF Ivers och öftt navigationsinstrument.

På intusdet har han särskilt ägnat sig åt sjöfartsävdeltningen och har skrivit förklarande texter till föremållen. Han har också utfört många arbeten i samband med inredningen av museets lokaler. Sedan 1974 och fram till och med våren 1990 har Arvenäs svarat för den dagliga tillsynen av museet och han har under åren tagit hand om många visningar av museet, speciellt för grupper. Åren 1974—77 var han ledamot av föreningens styrelse och därefter av dess valberedning fram till för något år sedan.

RIKS - STÄMMA 1991.

Årets stämma hölls i Sunne, Värmland. Det var alltså Värmland som fick det celebra uppdraget att stå som värd. Till stor glädje för oss. Nog visste vi, att Värmland är känt för sina historieberättare, men att det var en sådan skjuts på dem, var ändå en överraskning. Det var som att läsa böner efter radband. Det bara rullade vidare.

Karl Erik Eriksson, känd riksdagsman och auk-tionsutropare, fick uppdraget att hålla i klubban. Ett perfekt val, Raskt och knivskarpt tog han reda på om frågan var rätt uppfattad innan klubban föll. Inga tveksamma beslut där inte. Däremellan hann det slinka med en eller annan tokig kommentar som lättade upp förhandlingarna.

Det går inte och finna heller inte utrymme att avlägga en fullständig rapport från stämman. Men jag kan berätta att den var mycket livlig och intressant med inte mindre än 16 motioner insända. Dessutom dök det upp ett förslag till uttalande vid öppnandet. Återger bara det som kan vara intressant för oss. Vill någon ha en utförligare rapport ring mig gärna på 400 80.

MOTION ang. församlingskyrkorna som behöver hembygdsrörelsens stöd för att undvika att bli bortrationaliserade.
(ring mig för vidare inf. om Du vill veta mer.)

MOTION om namnbyte från Riksförbundet för hembygdsvärd till Sveriges hembygdsförbund.
Motionen bifölls och namnbytet klubbades.

MOTION om socknarnas återinförande.

Stämman enades om att göra ett uttalande som återges nedan.

"Socknen är det begrepp som ger kommunernas olika delområden identitet, liv och innehåll. Den administrativa enheten kommun har snabbt föränderliga gränser och saknar historisk förankring. Inom kommunen är däremot socknen ett geografiskt, historiskt, kulturellt och socialt väl avgränsat område. Trots att socknen förlorade huvuddelen av sitt administrativa innehåll redan på 1860-talet är begreppet fortfarande självklart levande inom stora delar av Sverige. Under kampanjen "Hela Sverige ska leva!" var socknen på de flesta håll den enhet från vilken de lokala initiativen till utveckling utgick. Socknen är ett perfekt geografiskt begrepp för en trygg förankring i verkligheten och en nyckel till mobilisering av landsbygdens resurser.

Till sockennamnet har det mesta av vår lokala historia och geografi knutits. Detta framgår bl a av de väldiga samlingarna av fakta om socknarna som finns på museer, bibliotek och arkiv.

Vi lever i en föränderlig tid med världsomfattande omflyttning av människor. Det är då extra viktigt att vi behåller vårt fotfäste i tillvaron. Diskussionerna om en svensk europeisering, och de föreslagna stora förändringarna av såväl läns som kommungränserna gör frågan extra aktuell. Endast den egna känslan av trygghet, identitet och förankring gör det möjligt för oss att agera konstruktivt och kreativt för en god framtid.

Den svenska hembygdsrörelsen vill fästa Sveriges myndigheters och svenska massmedias uppmärksamhet på socknen som ett samlande begrepp för det lokala engagemanget. Den kan ge landsbygden en positiv framtid. Därför:

- * Utnyttja socknarna som enheter vid samhällsplaneringen
- * Använd sockennamnen så mycket som möjligt
- * Lägg till sockennamnen till fastighetsbeteckningarna.

Utnyttja socknarnas potential för att få landsbygden att överleva och utvecklas under 1990-talet! Antaget vid hembygdsrörelsens riksstämma i Sunne 1991.

MOTION om turisttaxan.
(Ring om du vill veta mer)

MOTION angående befrielse från att erlägga servéerskatt vid underhåll av byggnader som klassats som kulturminne

Detta är en mycket viktig fråga som kanske berör flera fastighetsägare här i Värmdö. Riksförbundet biföll motionen och kommer att arbeta för den.

(Vill du ha hela motionen med svar så ring)

Motion om vård och skyltning av fornminnesområden. (ring för information)

MOTION om landskapsgränsernas bevarande.
(ring för information)

MOTION angående kulturlandskapets bevarande.
(ring för information)

MOTION angående folkbokföringen.
Motionen är viktig för alla nu aktiva släkt- och bygdeforskare, men ännu mer för kommande generationer. (Ring för information).

MOTION angående kulturlandskapets bevarande.
(ring för information.)

FÖRSLAG till uttalande från riksstämman:

Hot mot postservicen på landsbygden!

Posten bedriver i vissa regioner försök med samdistribution nattetid av vanlig post och tidningar. Motivet lär vara att ta tillbaka en del av den tidningsdistribution, som övertagits av andra distributörer, i tron att öka Postverkets intäkter.

Sveriges Hembygdsförbund ser med stor oro på Postens agerande mot landsbygden. Postutdelning nattetid kan inte ersätta den service åt enskilda och företag, som varit Postens policy hittills. Brev som idag normalt kommer fram efter 1 dygn, kommer i framtiden fram först efter 2 dygn. Likaså kommer den sociala funktion som lantbrevbärarna haft, att försvinna helt.

Sveriges Hembygdsförbund uppmanar Postverket att ta sitt sociala ansvar och kräver: Försämra inte postservicen på landsbygden!

(förslaget antogs men skall kompletteras)

Du läser väl LEDUNGEN?

TIDSKRIFT FÖR KULTUR OCH MILJÖ
I STOCKHOLMS LÄN

Prenumerera för 85 kr/år!

Postgiro 15 59 19-4

Du får gärna ett gratisnummer Ring 08-618 88 80

SKANSEN 100 ÅR.

Under Skansens jubileumsvecka 25 maj till 2 juni hade hembygdsrörelsen nöjet att få medverka. Vi från Strömma hembygdsförening var där den 25 och 26 maj mellan klockan 1100 - 1700. Vi hade 2 st varustånd på Hyttorget. De varor vi plockat med oss var populära och försäljningen gick mycket bra med tanke på vilken konkurrens vi hade.

Det var en fest att få vara där just då. Många hade hörsammat Skansens önskan, att så många som möjligt skulle klä sig i sekelskifteskläder eller folk/bygdedräkt. Ett stort uppbåd av kända artister var där + många enskilda musikanter. Bland annat var Durspelarna, som brukar spela glad musik på våra marknader, där.

Skansen skall fortsätta att fira hela sommaren, så Du som inte varit där på ett tag, passa på i sommar

GG

HELA SVERIGE SKA SKRIVA DAGBOK.

Uppropet om att alla skulle skriva dagbok den 14 maj och sedan sända in detta till Sveriges hembygdsförbund eller direkt till Nordiska museet, har fått cirka 10.000 svar. Inte illa. Alla svar skall läsas och under maj månad 1992 hoppas Nordiska museet kunna ge ut en bok, med ett urval ur detta digra material.

GG

T Ä N K

att få ströva i skogen
 att få plocka svampar och bär
 att få vandra på sommarängen
 att få njuta av blommorna där.

Kanske borde man sätta upp skyltar
 med texten - Värdesätt -
 för att påminna oss om vår förmån
 om vår svenska allemånsrätt.

Britt Blomström, Gånghester.

Den här fina versen var införd i
 Naturskyddsföreningens tidskrift Sveriges natur,
 nr 3 1991.

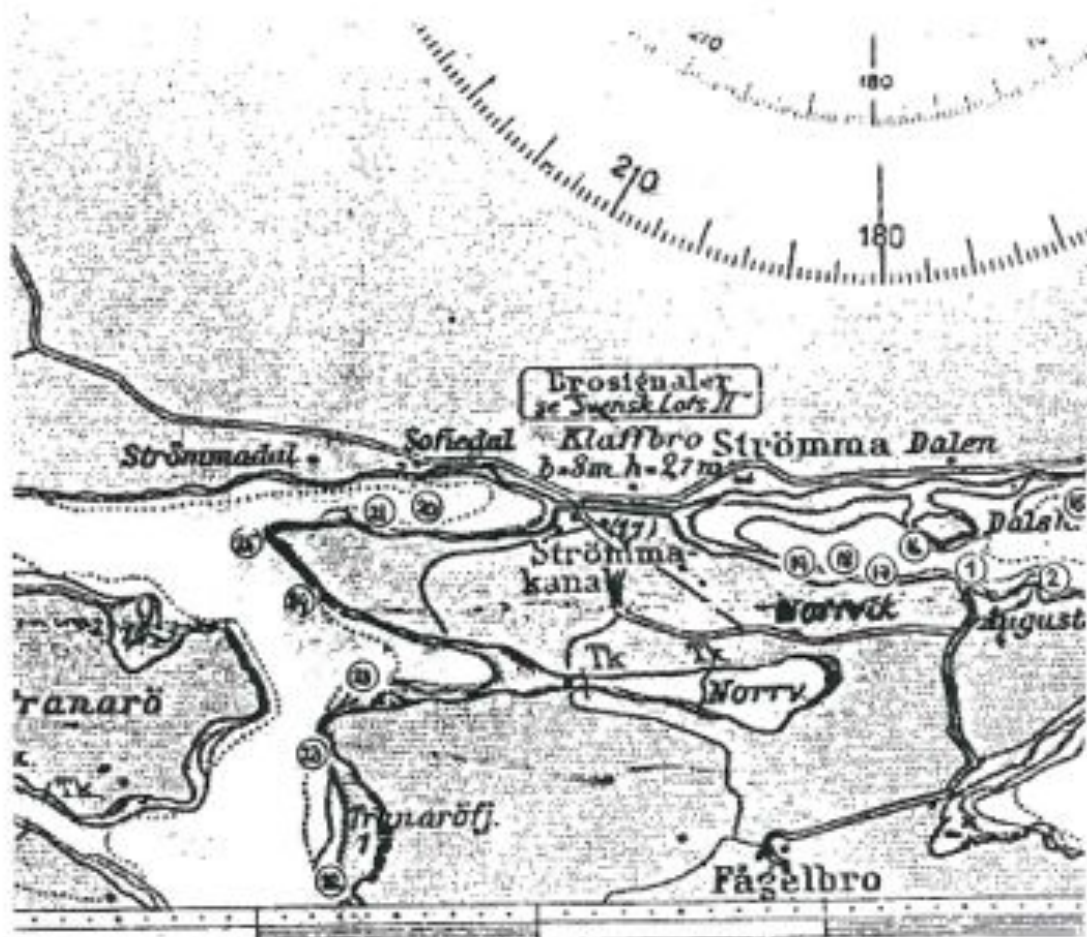
M U L E N S M A R K E R .

GUNNAR ARNBORG vår kända föreläsare
 för det "utrotningshotade" kulturland-
 skapet, kommer till Stockholm och
 håller ett föredrag, som du inte får
 missa. Tid: torsdag den 29 augusti
 klockan 1900 - 2100.

Plats: Tekn. Nämndhuset, Fleming. 4
 Inträde: 50,- kr. Hörsalén.

Frågor: Torsten Welander 0756/31341
 Ulla Alm 08/80 35 71

Naturskyddsföreningen/Studieförbundet

Longitud från Greenwich